

Radar

‘Zitten of staan,’ zegt m’n nichtje Bente. Ze is een scriptie aan het maken voor wat op school beeldende vorming heet en nu heeft ze bij een vriendin thuis gezien wat er op een schilderij gebeurt.

‘Hoe bedoel je?’ vraag ik.

‘...precies zoals ik het zeg.’

Ze opent haar schrift met ingeplakte plaatjes, folioformaat, komt er vast een heel verhaal over zitten en staan, nee, ze dwaalt af, heeft ze altijd gehad, ‘...die is verdrietig’, ze wijst naar een meisje dat aan tafel zit. Haar hoofd rust op haar gespreide armen, vlak voor een geopend boek.

‘Wat zou er met haar zijn,’ vraagt Bente, ‘is ze geschrokken van wat ze net heeft opgezocht?’

Boven het landschap zweeft een DNA-profiel, diagonaal, vlak achter het raam, komt zeker met een antwoord op haar vraag. Dan bladert Bente door, wat ze zelf heeft ontdekt is belangrijker dan wat de etser wil zeggen.

Zitten en staan, ze blijft erbij. Daar staat een naakt van J.H. Moesman, zeker nog van de academie, geel haar met een blauwe sliert, kubistische billen. Op de houtsnede *Lezende 1* van Lou Loeber zit een man te lezen, al kun je met al die hoeken nauwelijks nog van lezen spreken.

De ontdekking van Bente heeft iets voorlopigs, als een verzameling stenen, bioscoopkaartjes of suikerzakjes. Het is er en toch raakt het later weer zoek.

Of blijft haar vondst bestaan? Er trilt iets stelligs in door,

net of ze echt achter iets belangrijks is gekomen, zitten en staan, de basis van alles. In handen van een scholiere wordt het vast niet ernstig genomen.

‘Zeg ’ns wat uit je verleden,’ gaat ze door.

‘Waarom?’

‘Dat heb je toch?’

‘Mijn vader kreeg in de Hongerwinter pianoles.’

‘Dan zat-ie.’

In een museum heeft ze een foto van een suppoost gemaakt, hij staat, loopt zo weer door. Boeddhabeeldjes, een bosje asperges, een furieus bewegende machine, het past bij haar proef, met een verbluffend gemak.

‘En de abstracte voorstellingen dan?’ vraag ik.

‘Als het helemaal niets betekent?’

‘Zo ongeveer.’

Volgens Bente krijg je dan net zo goed iets met zitten of staan. Bij een beeldhouwer die kortweg Arp heet zie je de ontplofte delen van een cirkel, zegt ze, bij elkaar hebben ze de naam ‘zittend’ gekregen. Hun posities zijn maar tijdelijk, elk ogenblik kunnen ze een andere stand krijgen, zo zien ze eruit.

‘En liggen dan?’

‘Niet te flauw zijn, dat weet je ook wel.’

‘Wat dan, weet het echt niet.’

‘Liggen is een soort zitten, net als knielen een andere vorm is van staan.’

Die middag moet ik naar de lijstenmaker, kan ik dat hier nog wel zeggen? Het past te veel bij het zitten en staan van Bente, met al die lijsten, en dan kun je het beter weglaten. Je hebt het min of meer eerder gehad.

Het is nu eenmaal zo en waarom het dan vermijden. Ik heb een foto van m’n jongste dochter bij me, met haar geliefde uit die dagen. Ze staat rechtop, half tegen hem aan,

met een zwaaiende jurk, een mooie holte bij de heup, je zou 'm aan willen raken.

Toen ik de lijst eraf wilde halen om de foto in een map te doen, bleek dat hij voor een deel aan het glas vast was komen te zitten. Geen lijm, hoe gebeurt zoiets? Probeerde hem voorzichtig los te trekken, gaf het op, uit vrees voor een scheur.

Op de Rozengracht rijdt een auto voor productvernietiging me voorbij, zo staat het meer dan levensgroot op de vrachtwagen, PRODUCTVERNIETIGING, wat moet er voor goed worden uitgeschakeld, computers, papier, verouderde medicijnen?

Een kleine vuilniswagen is beweeglijker dan de vernietigingskolos op zes wielen, David rijdt Goliath voorbij, iets overbodigs, een loens voorval, zo ziet het eruit, als ik met m'n foto na het verhaal van Bente.

Ik steek over naar de vroegere Mazzo, dwars door het verkeer, in een spaarzame luwte, en denk aan Sir Robert Watson-Watt, de uitvinder van radar. Hij werd eens betrapt door z'n eigen uitvinding, hij reed te snel en dat werd door de onzichtbare verkeerspolitie vastgelegd.

In de winkel loop ik door een tussen verfbussen uitgespaarde gang naar achteren, dan naar links, daar is de lijstenmakerij. Twee mensen voor me. Iemand moet hier hebben gemorst, een paar rode druppels op de deksel van een bus blauwe verf.

Sir Robert schreef een gedicht over z'n eigen overtreding, herinner ik me. Hoe ging het nou, even inhouden, de klanten voor me verdwijnen langs me heen. Nu sta ik er alleen voor, wacht even, toch niet, rechts achter me een jongedame,

*Pity Sir Robert Watson-Watt
strange target of this radar plot
and thus, with others I can mention,
the victim of his own invention*

...schiet het me zomaar te binnen, zeg ik het ook nog midden in de zaak, niet hardop, wel verstaanbaar, zover je de sterkte van je eigen stem kunt beoordelen.

De lijstenmaker in stofjas moet nu vragen wat hij voor me kan doen. Dat doet hij niet, hij zwijgt en kijkt me aan. Dan gaat hij door met

*His magical all-seeing eye
enabled cloud-bound planes to fly*

...neemt de foto achter glas van me over, de handeling waarvoor ik kom mag door niets worden onderbroken.

Ik vul hem aan, voorzichtig, niet de weg naar het hoofdvooral versperren,

*but now by some ironic twist
it spots the speeding motorist...*

Er hangt een stilte, moeten 'm direct voorvalsgetrouw vullen. We kijken naar de jongedame, hoeven haar niet eens iets te vragen,

*and bites, no doubt with legal wit,
the hand that once created it*

zegt ze. 'Is die foto aan het glas gelijmd?'

'Even kijken,' zegt de lijstenmaker. 'Hij had de radar vast niet uitgevonden als hij wist dat die tegen hem werd gebruikt.'

‘Pas op voor-ie scheurt’, ze ziet eruit als het meisje uit je straat, behulpzaam op de juiste ogenblikken.

‘Hoe kan dat?’ vraagt de lijstenmaker zich verbaasd af nu hij het als vakman ook niet weet.

‘...hij blijft vastzitten...’ zeg ik.

‘...met van die puzzelachtige vlekken...’ gaat het meisje verder.

‘...van die witte...’ vul ik haar wat overbodig aan. Iedereen ziet het zo ook wel.

‘...zou ze het nou voelen... dat glas tegen haar jurk... haar dij...’, als ze het vraagt schittert in haar ogen iets vroeg volwassens, net of ze elke scène meteen doorheeft.

‘Kun je beter vragen wie zitten en staan hier allemaal...’ begin ik.

‘Zitten en staan?’ vraagt de lijstenmaker.

Ik wijs om me heen en dan treedt de koelte in van een algemeen begrip, de troost van iets anders, wat het onopgeloste probleem verzacht. Een naakt met twee kinderen bij een rivier, ze staat, de kinderen zitten, overal aan de wand werk van klanten uit de buurt, vermoed ik.

Een man in een geel pak zit op een blauwe bank, vlak voor een behang van voetafdrukken. Vlak daarnaast is Jimmy Cricket klaar voor de sprong. Z’n schoenen raken nog net de grond, een filmcel voor *Pinokkio*, hoe is die hier terechtgekomen.

Probeer een triomfantelijke blik te vermijden, ofschoon dat, geloof ik, niet helemaal lukt.

‘En wat verbindt dat zitten en staan met elkaar?’ vraagt het meisje, dat zich intussen heeft voorgesteld. Doortje Reijnders heet ze, als ik de ij tenminste goed heb verstaan. Ze spelde ’m wel.

‘?’ kijkt de lijstenmaker, wiens winkel per seconde aan betekenis wint.

‘??’ kijk ik nog wat langer, ‘?’

‘De tast,’ zegt ze.

‘Welke tast?’ vraagt de lijstenmaker met een blik van ‘ik moet wel zo weer aan het werk’.

‘Als je aan tafel zit te lezen, is je houding een en al tast en toch denk je er nooit aan.’

‘Nee, je leest,’ zeg ik.

‘Waar zit die tast dan wel?’ vraagt de lijstenmaker, half geïnteresseerd, ‘je houdt toch niks vast?’

‘Behalve dat boek dan,’ zeg ik.

‘...’t zit in je hele houding... de verschillende druk, de touch, de aanraking van kleren tegen je huid, iets in je tas zoeken en alleen op de vorm beslissen wat’, heeft ze een heel licht Amerikaans accent dat ze niet meer probeert te onderdrukken?

‘...je hand even langs je mouw...’ gaat ze door.

‘...terwijl je zit of staat...’ probeer ik.

‘...bijvoorbeeld... dat gebeurt zo vaak...’

‘...je denkt er niet aan...’

‘Waarom zou je ook,’ zegt de lijstenmaker, ‘kun je wel aan de gang blijven’, hij kijkt mij met werkende ogen aan. ‘Het best kunt u de foto met het glas even hier laten...’

‘Strijk ’ns met een vinger over deze bladzijde’, ’t klinkt of ze de tast heeft uitgevonden, niemand heeft ’t haar geleerd. De lijstenmaker legt het glas met m’n dochter neer.

‘Je zegt niet, ik heb vandaag nog een bladzijde of een muur aangeraakt, even met je vingers erlangs ritsen, wel dat je ’m ziet,’ gaat ze door.

‘Als hij mooi genoeg is,’ zeg ik. ‘Het woord muur op een bladzijde?’

‘Ik raak nooit een muur aan,’ zegt de lijstenmaker.

‘Op een tekening, herinner me een muur van Charles Donker,’ zeg ik.

‘De tastzin wordt nooit genoemd,’ houdt ze vol, ‘*How to touch friends and influent colleagues*, iedereen heeft een

ander wel 'ns en passant aangeraakt.'

'Dat is zo,' zegt de lijstenmaker, 'het gebeurt hier elke dag.'

'Nauwelijks merkbaar,' zeg ik.

'De tast leidt een ondergronds bestaan... half ondergedoken,' zegt Doortje.

'Dat kunt u dan beter voor zich houden,' zegt de lijstenmaker.

Doortje kijkt hem aan, ze is nog niet aan de beurt,

*The touch of your lips
upon my brow*

zingt ze zacht, nog een paar stappen, staat ze naast me, 'waarom is de tast qua oppervlak het grootst van alle zintuigen?'

Buiten gaat lijn 13 voorbij. Ik hoor en zie het, op geur en tast wordt geen aanspraak gemaakt. Straks, bij de lunch. De tast van Doortje mag dan het grootste oppervlak zijn, hij is hier wel in rust.

Nee, toch niet in rust, de ruimte dringt tot 'm door en hoe, de grootte van waar je bent. En ook het weer, de rest van het decor, schat het 17 graden in het halfbewolkte. Je denkt er maar even aan, 't dringt niet echt tot je door. De tast is gesluierd.